



### Ανησυχίες Εκπαιδευτικών Φυσικής Αγωγής

Αμαλία Καραμπέκου, Μαρία Χασάνδρα & Μάριος Γούδας  
ΤΕΦΑΑ, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

#### Περίληψη

Σκοπός της εργασίας ήταν να προσαρμόσει το ερωτηματολόγιο Teacher' s Concerns Questionnaire - Physical Education (TCQ - PE; McBride, 1993) στα ελληνικά δεδομένα και να καταγράψει τις ανησυχίες φοιτητών και εκπαιδευτικών φυσικής αγωγής για τη διδασκαλία του μαθήματος της φυσικής αγωγής στο σχολείο. Οι συμμετέχοντες φοιτητές ήταν 205 άτομα με μέσο όρο ηλικίας 20.44 έτη και προέρχονταν από τέσσερα τμήματα Α.Ε.Ι. φυσικής αγωγής, από όλα τα έτη σπουδών. Οι συμμετέχοντες εκπαιδευτικοί ήταν 333 με μέσο όρο ηλικίας 33.39 έτη και μέσο όρο προϋπηρεσίας 2.82 έτη. Η παραγοντική ανάλυση έδειξε ότι στο ερωτηματολόγιο διακρίνονται δύο παράγοντες (άμεσες και έμμεσες ανησυχίες). Οι δείκτες εσωτερικής αξιοπιστίας του ερωτηματολογίου ήταν ικανοποιητικοί. Οι συμμετέχοντες χωρίστηκαν σε 2 ομάδες: Α (εκπαιδευτικοί φυσικής αγωγής) και Β (φοιτητές φυσικής αγωγής), η σύγκριση των οποίων έδειξε ότι οι φοιτητές είχαν σημαντικά υψηλότερες, τόσο άμεσες, όσο και έμμεσες ανησυχίες σε σχέση με τους εκπαιδευτικούς και ότι οι γυναίκες είχαν υψηλότερες έμμεσες ανησυχίες σε σχέση με τους άνδρες. Συμπερασματικά, το ερωτηματολόγιο των ανησυχιών έδειξε ικανοποιητικά ψυχομετρικά στοιχεία και ικανότητα διάκρισης μεταξύ φοιτητών και εκπαιδευτικών φυσικής αγωγής. Παρόλα αυτά προτείνεται περαιτέρω εξέταση του ερωτηματολογίου, ώστε κάποιος να αποκομίσει επιπλέον σημαντικές πληροφορίες ως προς τις ανησυχίες της διδασκαλίας του μαθήματος της φυσικής αγωγής.

Λέξεις Κλειδιά: *Ανησυχίες, εκπαιδευτικοί φυσικής αγωγής, φοιτητές φυσικής αγωγής.*

#### Concerns of Physical Education Teachers

Amalia Karabekou, Mary Hassandra & Marios Goudas  
Department of Physical Education and Sports Sciences, University of Thessaly, Trikala, Hellas

#### Abstract

The purpose of this study was to adapt the questionnaire Teacher' s Concerns Questionnaire - Physical Education (TCQ - PE; McBride, 1993) to the Greek population and to record the concerns of physical education students (PE) and physical educators for teaching PE at school. Participants were 205 PE students, with mean age 20.44 years, who were enrolled in four PE departments of higher education institutions. In addition, 333 physical educators participated in the study ( $M_{age} = 33.39$ ) with mean teaching experience of 2.82 years. Factor analysis revealed two distinct factors (direct and indirect) in the questionnaire. The internal reliability index of the questionnaire was satisfactory. Participants were divided into two groups, A (PE educators) and B (PE students). The comparison between groups showed that the students had significantly higher direct and indirect concerns as compared to the educators. Furthermore, female educators had significantly higher indirect concerns as compared to their male counterparts. In conclusion, the analyses provide preliminary support for the psychometric properties of the questionnaire and the distinction ability between PE students and educators. Nevertheless, further examination is warranted in order to obtain additional information concerning the difficulties of PE teaching.

Key words: *Concerns, physical educators, physical education students*

## Εισαγωγή

Ο όρος «εκπαιδευτικός» είναι γενικός όρος που αναφέρεται σε επαγγελματική κατηγορία ατόμων που έχει ως κύριο καθήκον τη διδασκαλία και την αγωγή των παιδιών και των νέων. Η κοινωνία μεταβάλλεται και μαζί με αυτήν και το σχολείο, ενώ οι μεταβολές αυτές υποχρεωτικά αντανακλώνται και στο ρόλο του εκπαιδευτικού. Οι αλλαγές που διαδραματίζονται γύρω μας απαιτούν έναν εκπαιδευτικό ευέλικτο και προσαρμοστικό. Η συνεχής αύξηση της γνώσης και η ταχύτητα διακίνησης των πληροφοριών, από την άλλη, απαιτούν δι-αρκή ενημέρωση και επιμόρφωση. Όμως, η εκπαιδευτική τεχνολογία από μόνη της, μεταβάλλει αποφασιστικά το ρόλο και τα καθήκοντα του εκπαιδευτικού.

Οι νέες πρωτοβουλίες προγραμμάτων σπουδών ή αναλυτικών προγραμμάτων, η αυξανόμενη αξιολόγηση των μαθητών, οι εξωτερικές επιθεωρήσεις, ο συνεχώς αυξανόμενος βαθμός υπευθυνότητας, καθώς και το ολοένα μεγαλύτερο μέγεθος τάξεων προσθέτουν ανησυχίες που κάνουν τη φύση του επαγγέλματος πιο δύσκολη και υπεύθυνη (Meek & Behets, 1999). Οι ανησυχίες έχουν από καιρό αναγνωριστεί ως πρόβλημα στην αποτελεσματικότητα της διδασκαλίας. Ακολουθώντας τα τελευταία χρόνια η έρευνα έχει εστιάσει την προσοχή της σε αυτή τη περιοχή, προσπαθώντας να εντοπίσει τις αιτίες που προκαλούν τις διδασκαλικές ανησυχίες και προτείνοντας τρόπους περιορισμού αυτών (Fuller, Parson & Watkins, 1974).

Λέγοντας «Ανησυχώ» για κάτι, σημαίνει ότι το σκέφτομαι συχνά και θέλω να κάνω κάτι για αυτό. Ο αυξημένος βαθμός ανησυχίας των εκπαιδευτικών για τη διδασκαλία έχει συνδεθεί με τη μειωμένη αποτελεσματικότητα (Fuller, 1969). Ταυτόχρονα, οι ανησυχίες θεωρούνται και ως ένας δείκτης της ανάγκης των εκπαιδευτικών να γίνουν πιο ικανοί (Fuller, Parsons & Watkins, 1974). Η διερεύνηση των ανησυχιών, τόσο των εκπαιδευτικών φυσικής αγωγής (ΦΑ) όσο και φοιτητών/ τριών των τμημάτων επιστήμης φυσικής αγωγής και αθλητισμού (ΤΕΦΑΑ) στόχο έχει να βοηθήσει στη δημιουργία αποτελεσματικότερων προγραμμάτων σπουδών για την καλύτερη προετοιμασία φοιτητών. Κατάλληλα προετοιμασμένοι εκπαιδευτικοί φυσικής αγωγής θα μπορούν να προωθήσουν τη μεθοδική διδασκαλία του μαθήματος της φυσικής αγωγής στα Ελληνικά σχολεία με υψηλότερη αποτελεσματικότητα. Σκοπός της παρούσας εργασίας ήταν να συντάξει αρχικά ένα ερωτηματολόγιο που να αξιολογεί τις ανησυχίες των εκπαιδευτικών φυσικής αγωγής στην ελληνική εκπαίδευση και στη συνέχεια να καταγράψει τις ανησυχίες φοιτητών και εκπαιδευτικών φυσικής αγωγής.

Πρώτη η Fuller (1969) όρισε τις διδασκαλικές

ανησυχίες ως αντιληπτικά προβλήματα ή ανησυχίες από τους δασκάλους και πρότεινε ένα μοντέλο με τρία στάδια: (1) Το στάδιο Αντίκτυπου (impact stage), απεικονίζει την ανησυχία του δασκάλου για την εκπαίδευση μαθητών, την αναγνώριση των κοινωνικών και συναισθηματικών αναγκών των μαθητών καθώς και τη διάγνωση πιθανών προβλημάτων. (2) Το στάδιο Εγώ (self stage), αντιπροσωπεύει τις ανησυχίες για την επάρκεια και την επιβίωση του δασκάλου στο εκπαιδευτικό περιβάλλον, καθ' όσον εκφράζει και την ανησυχία του για τον έλεγχο της τάξης. Οι δάσκαλοι θέλουν να είναι αρεστοί από τους μαθητές τους, είναι ανήσυχτοι για την αξιολόγησή τους και εκφράζουν υψηλό φόβο για την αποτελεσματικότητα του στόχου τους. (3) Το στάδιο Στόχου (task stage), αντιμετωπίζεται ως στάδιο της κυριότητας της διδασκαλίας και εξετάζει τις ανησυχίες για τη ρουτίνα και τους καθημερινούς στόχους της διδασκαλίας, τη συνεργασία με τους μαθητές, την έλλειψη εκπαιδευτικών υλικών και των χρονικών περιορισμών. Συνοπτικά, το μοντέλο ανησυχιών της Fuller (1969) ταξινομήσε τις ανησυχίες σε τρεις διαστάσεις της διδασκαλίας, οι οποίες αντιπροσωπεύουν τις ανησυχίες που έχουν οι εκπαιδευτικοί φυσικής αγωγής για τον εαυτό τους ως άτομα, για το θέμα και το περιεχόμενο της διδασκαλίας τους και για την επίδραση της διδασκαλίας τους στους μαθητές. Τονίζει επίσης ότι αυτές οι ανησυχίες αλλάζουν ανάλογα με την εκπαίδευση.

Ο George (1978) κατασκεύασε το ερωτηματολόγιο Teacher Concerns Questionnaire (TCQ) βασισμένος στο μοντέλο της Fuller και το οποίο χρησιμοποιήθηκε σε διάφορες ειδικότητες εκπαιδευτικών. Για την ειδικότητα των εκπαιδευτικών φυσικής αγωγής το ερωτηματολόγιο προσαρμόστηκε ειδικά λόγω της διαφορετικότητας του διδακτικού αντικειμένου (McBride, 1993). Ο McBride (1993) χρησιμοποιώντας το πρότυπο ανησυχιών της Fuller, προσαρμόσε το ερωτηματολόγιο για εκπαιδευτικούς φυσικής αγωγής. Η προσαρμογή του ερωτηματολογίου εστιάστηκε κύρια στο στάδιο του στόχου (task stage) και αφορούσε εκπαιδευτικούς φυσικής αγωγής που είχαν προϋπηρεσία στην εκπαίδευση. Οι Meek και Behets (1999) δοκίμασαν την εφαρμογή του ερωτηματολογίου τόσο σε εκπαιδευτικούς με προϋπηρεσία, όσο και σε φοιτητές φυσικής αγωγής και εντόπισαν προβλήματα στην δομική εγκυρότητα του ερωτηματολογίου. Προτείνουν προσαρμογές του ερωτηματολογίου ανάλογα με τη χώρα, αλλά και διαφορετική δομή για τους εκπαιδευτικούς με προϋπηρεσία και διαφορετική δομή όταν το ερωτηματολόγιο απευθύνεται σε φοιτητές.

Συνοψίζοντας, παρόλο που το ερωτηματολόγιο καταγραφής των ανησυχιών (TCQ- PE, McBride, 1993) σε προηγούμενες μελέτες του εξωτερικού δεν ανταποκρίθηκε στο μοντέλο της Fuller

(1969), δεν εντοπίστηκε στη βιβλιογραφία άλλο σχετικό εργαλείο μέτρησης. Λαμβάνοντας επιπλέον υπόψη την διαφορετικότητα του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος, του αναλυτικού προγράμματος φυσικής αγωγής και τις διαπολιτισμικές διαφορές, σε σχέση με τις προηγούμενες μελέτες, κρίθηκε απαραίτητη η προσαρμογή του ερωτηματολογίου στην ελληνική εκπαιδευτική κοινότητα. Επιπρόσθετα, θεωρήσαμε ότι η καταγραφή των ανησυχιών εκπαιδευτικών και σπουδαστών φυσικής αγωγής θα ήταν χρήσιμη στη δημιουργία αποτελεσματικότερων προγραμμάτων για την εκπαίδευση και επιμόρφωση εκπαιδευτικών Φ.Α., ώστε να μειωθούν τα επίπεδα ανησυχίας τους ως προς την διδασκαλία της φυσικής αγωγής.

Ο σκοπός αυτής της μελέτης ήταν να: (α) προσαρμόσει το ερωτηματολόγιο ανησυχιών TCQ - PE (McBride, 1993) στα ελληνικά δεδομένα. (β) συγκρίνει το επίπεδο ανησυχιών μεταξύ φοιτητών ΤΕΦΑΑ και εκπαιδευτικών φυσικής αγωγής. Η ερευνητική υπόθεση ήταν ότι οι φοιτητές θα είχαν υψηλότερες ανησυχίες από τους εκπαιδευτικούς με διδακτική εμπειρία.

## Μέθοδος και Διαδικασία

### *Συμμετέχοντες*

Στην μελέτη συμμετείχαν 538 άτομα, τα οποία χωρίστηκαν σε δύο ομάδες. Την Α ομάδα αποτελούσαν οι διορισμένοι εκπαιδευτικοί φυσικής αγωγής και τη Β ομάδα οι φοιτητές των ΤΕΦΑΑ. Η επιλογή των ατόμων έγινε τυχαία σε διαφορετικές χρονικές περιόδους και σε διαφορετικά μέρη, ώστε να υπάρχουν άτομα από διαφορετικές γεωγραφικές περιοχές και κατ' επέκταση με διαφορετικές συνθήκες εργασίας και διαφορετικές ανάγκες. Οι εκπαιδευτικοί που συμμετείχαν ήταν 333 άτομα εκ των οποίων οι 184 ήταν άντρες και οι 149 γυναίκες, με μέσο όρο ηλικίας τα 33.39 έτη και με μέσο όρο προϋπηρεσίας 2.82 έτη (0-25 έτη). Οι εκπαιδευτικοί ήταν εκπαιδευτικοί φυσικής αγωγής της πρωτοβάθμιας, της δευτεροβάθμιας και της ιδιωτικής εκπαίδευσης. Οι φοιτητές που συμμετείχαν ήταν 205 άτομα, 88 φοιτητές και 117 φοιτήτριες με μέσο όρο ηλικίας 20.44 έτη, οι φοιτητές/τριες προέρχονταν από τα 4 πανεπιστημιακά τμήματα φυσικής αγωγής από όλα τα έτη σπουδών και από όλες τις ειδικότητες.

### *Ερευνητική Διαδικασία*

Η συλλογή των δεδομένων έγινε σε διαφορετικά μέρη και σε διαφορετικές ημερομηνίες. Αυτό έγινε σκόπιμα, ώστε το δείγμα να είναι όσο γίνεται περισσότερο αντιπροσωπευτικό για την Ελλάδα. Οι συμμετέχοντες διαβεβαιώθηκαν για την εμπιστευτικότητα και την ανωνυμία των απαντήσεών τους. Το ερωτηματολόγιο που χρησιμοποιήθηκε

ήταν του McBride (1993), το οποίο στην αρχική του μορφή αποτελούνταν από 15 ερωτήσεις. Το ερωτηματολόγιο μεταφράστηκε στα Ελληνικά (ευθεία μετάφραση) και έπειτα ξανά μεταφράστηκε από τα Ελληνικά στα Αγγλικά (αντίστροφη μετάφραση) για να διαπιστωθεί η ορθότητα της μετάφρασης. Και στις δύο περιπτώσεις, δηλαδή και στην ευθεία και στην αντίστροφη μετάφραση, τα αποτελέσματα της μετάφρασης εξετάστηκαν και από τρίτα άτομα, με ερευνητική εμπειρία. Για την εγκυρότητα του περιεχομένου ακολούθησε έλεγχος από 8 εκπαιδευτικούς φυσικής αγωγής με εκπαιδευτική εμπειρία. Τους ζητήθηκε να ελέγξουν αν οι ερωτήσεις θα μπορούσαν να είχαν νόημα λαμβάνοντας υπόψη την ελληνική εκπαιδευτική πραγματικότητα. Από την εξέταση των σχολίων κρίθηκε σκόπιμο κάποιες από τις ερωτήσεις του TCQ-PE να διαγραφούν, επειδή δεν ανταποκρίνονταν στην ελληνική πραγματικότητα. Για παράδειγμα: «Έλλειψη διοικητικής ενίσχυσης για το πρόγραμμα της Φυσικής Αγωγής», «Τα καταφέρνω καλά, όταν ο επόπτης είναι παρών». Κάποιες ερωτήσεις, επίσης βάση των σχολίων, τροποποιήθηκαν έτσι ώστε να έχουν νόημα για τους Έλληνες εκπαιδευτικούς Φυσικής Αγωγής. Οι ερωτήσεις που προέκυψαν τελικά ήταν 11 και οι απαντήσεις δίνονταν σε 5 - βάρη κλίμακα από (1) «Δεν με ανησυχεί καθόλου» έως (5) «Με ανησυχεί πάρα πολύ» (Παράρτημα Α).

## Αποτελέσματα

### *Προσαρμογή ερωτηματολογίου TCQ- PE*

Για την προσαρμογή του ερωτηματολογίου των ανησυχιών, που προέκυψε από τον έλεγχο εγκυρότητας περιεχομένου, ελέγχθηκε η δομική εγκυρότητα και η εσωτερική συνοχή. Η δομική εγκυρότητα του ερωτηματολογίου εξετάστηκε με την διερευνητική παραγοντική ανάλυση (exploratory factor analysis) ενώ η εσωτερική συνοχή των παραγόντων, που εμφανίστηκαν, με το συντελεστή α του Cronbach (Cronbach, 1951). Η εξαγωγή των παραγόντων έγινε με την ανάλυση κύριων συνιστωσών (Principal Component). Η παραγοντική ανάλυση έδειξε την ύπαρξη δύο παραγόντων. Αναλυτικότερα, οι ερωτήσεις του ερωτηματολογίου ομαδοποιήθηκαν σε δύο παράγοντες οι οποίοι ερμήνευαν το 59.2% της συνολικής διακύμανσης. Οι φορτίσεις ανά παράγοντα, σύμφωνα με την ανάλυση (Principal Component), παραθέτονται στον Πίνακα 1. Η περιστροφή των αξόνων των παραγόντων έγινε με oblimax rotation λόγω υψηλής συσχέτισης των 2 παραγόντων ( $r = .58, p < .001$ ). Οι δύο παράγοντες είχαν ιδιοτιμές (eigenvalues) μεγαλύτερες από 1. Ο ένας παράγοντας περιελάμβανε μια σειρά πληροφοριών που αφορούσαν στις ανησυχίες των εκπαιδευτικών για άμεσα θέματα που άπτονται της διδασκαλίας του μαθήματος στα

**Πίνακας 1:** Παραγοντική ανάλυση ερωτηματολογίου ανησυχιών εκπαιδευτικών Φυσικής Αγωγής

Ερωτήσεις	Άμεσος	Έμμεσος
1. Αν έχω καλές σχέσεις με τους μαθητές	.783	
2. Αν βαθμολογώ δίκαια τους μαθητές	.737	
3. Αν έχω όλες τις απαραίτητες γνώσεις για να διδάξω	.749	
4. Αν κρατώ το ενδιαφέρον των μαθητών για το μάθημα	.813	
5. Αν μπορώ να αναπτύξω και στοιχεία του χαρακτήρα των μαθητών (υπευθυνότητα, συνεργασία, εντιμότητα, αυτοέλεγχο, κ.λ.π.).	.799	
6. Αν έχω τον έλεγχο της τάξης.	.788	
7. Αν μπορώ να σχεδιάσω και να εφαρμόσω ένα πρόγραμμα για το μάθημα της Φυσικής Αγωγής.	.778	
8. Αν μπορώ να αντιμετωπίσω μαθητές με ιδιαιτερότητες (νοητικές δυσκολίες, κινητικές δυσκολίες, δύσκολες συμπεριφορές).	.599	
9. Αν αξιολογούμαι για την δουλειά μου.		.742
10. Αν με αποδέχονται οι συνάδελφοι - εκπαιδευτικοί.		.629
11. Αν έχω τα απαραίτητα μέσα για την διδασκαλία του μαθήματος (αθλητικό υλικό, εγκαταστάσεις κ.τ.λ.).		.451

παιδιά, όπως σχέσεις με μαθητές, γνώσεις, αξιολόγηση μαθητών, έλεγχος τάξης κ.ά. Ο άλλος παράγοντας περιελάμβανε ερωτήσεις που αναφέρονταν στις ανησυχίες των εκπαιδευτικών για έμμεσα θέματα που αφορούσαν στη διδασκαλία, όπως μέσα διδασκαλίας, αξιολόγηση εκπαιδευτικών, σχέσεις με συναδέλφους, κ.ά. Οι ερωτήσεις ανά παράγοντα και φορτίσεις των παραγόντων απεικονίζονται στον πίνακα 1 όπου εμφανίζονται οι τιμές πάνω από .40.

Οι δείκτες εσωτερικής αξιοπιστίας για κάθε παράγοντα ήταν για τις «άμεσες ανησυχίες»  $\alpha = .89$ , και για τις «έμμεσες ανησυχίες»  $\alpha = .65$ .

#### Καταγραφή ανησυχιών

Προκειμένου να ελεγχθεί αν υπάρχουν διαφορές στις ανησυχίες ανά φύλο αλλά και μεταξύ της ομάδας των εκπαιδευτικών και της ομάδας των φοιτητών Φυσικής Αγωγής έγινε πολυμεταβλητή ανάλυση διακύμανσης (ομάδα Χ φύλο). Η πολυμεταβλητή ανάλυση διακύμανσης έδειξε σημαντικές διαφορές μεταξύ ομάδας εκπαιδευτικών Φυσικής Αγωγής και φοιτητών ( $F_{2,531}=17.52, p<.001, \eta^2=.06$ ). Οι διαφορές ανά φύλο δεν παρουσιάστηκαν ως σημαντικές. Οι αναλύσεις ανά μεταβλητή για τις δύο

**Πίνακας 2:** Οι μέσοι όροι ανά ομάδα, φύλο και μεταβλητή

Ανησυχίες	Ομάδα	Φύλο	N	M	SD
Άμεσες	ΚΦΑ	Άνδρες	184	3.70	1.13
		Γυναίκες	149	3.74	1.05
	Φοιτητές	Άνδρες	88	3.82	.87
		Γυναίκες	115	4.03	.78
Έμμεσες	ΚΦΑ	Άνδρες	184	3.11	1.01
		Γυναίκες	149	3.30	.92
	Φοιτητές	Άνδρες	88	3.60	.90
		Γυναίκες	115	3.79	.88

ομάδες έδειξαν σημαντικές διαφορές και για τους δύο παράγοντες του ερωτηματολογίου των ανησυχιών. Έτσι, για την μεταβλητή «άμεσες ανησυχίες» οι τιμές ήταν  $F_{1,532} = 5.34, p < .05, \eta^2 = .01$  και για την μεταβλητή «έμμεσες ανησυχίες» οι τιμές ήταν  $F_{1,532} = 33.58, p < .001, \eta^2 = .06$ . Στην ανάλυση ανά μεταβλητή σύμφωνα με το φύλο εμφανίστηκε σημαντική διαφορά μόνο στην μεταβλητή των έμμεσων ανησυχιών ( $F_{1,532} = 5.20, p < .05, \eta^2 = .01$ ). Οι μέσοι όροι ανά ομάδα, φύλο και μεταβλητή παρουσιάζονται στον πίνακα 2.

## Συζήτηση

Ο βασικός σκοπός για τον οποίο εκπονήθηκε αυτή η έρευνα ήταν να γίνει μια αρχική προσπάθεια προσαρμογής ενός εργαλείου μέτρησης στην Ελλάδα για την αξιολόγηση των ανησυχιών των εκπαιδευτικών Φυσικής Αγωγής, καθώς και η καταγραφή των ανησυχιών των υπηρεσιακών και μη εκπαιδευτικών Φυσικής Αγωγής. Όσον αφορά την προσαρμογή του ερωτηματολογίου, οι δύο παράγοντες που προέκυψαν από την παραγοντική ανάλυση δε συμφωνούν με τις περιοχές «Στόχου», «Εγώ» και «Αντίκτυπου» που πρότεινε η Fuller (1969), διότι οι αποκλίσεις από το αρχικό ερωτηματολόγιο ήταν σημαντικές. Παρόμοιες ασυμφωνίες παρουσιάστηκαν και σε άλλες έρευνες (Behets, 1990; Hynes-Dusel, 1999; Meek, & Behets, 1999). Όμως, ακόμα κι αν οι τρεις ευδιάκριτες κατηγορίες ανησυχίας είναι αναγνωρισμένες και καθορισμένες σε κάποια δείγματα, κάποια επικάλυψη μπορεί να αναμένεται. Τα ανθρώπινα χαρακτηριστικά είναι μεταβλητά και όταν προσπαθούμε να τα ταξινομήσουμε σε ξεχωριστά και ευδιάκριτα θέματα για ερωτηματολόγια, η προσπάθεια δεν είναι πάντα επιτυχής. Επίσης όπως προαναφέρθηκε οι ανησυχίες που έχουν οι εκπαιδευτικοί Φυσικής Αγωγής διαφέρουν από αυτές των εκπαιδευτικών που δουλεύουν μέσα στην τάξη και αυτός μπορεί να είναι άλλος ένας λόγος που η θεωρία της Fuller (1969) να μην έχει εφαρμογή στους εκπαιδευτικούς της Φυσικής Αγωγής.

Οι παράγοντες που εμφανίστηκαν, μέσα από τις ερωτήσεις που χρησιμοποιήθηκαν, ονομάστηκαν ως άμεσες και έμμεσες ανησυχίες, γιατί αυτοί οι όροι θεωρήθηκε ότι αντιπροσωπεύουν καλύτερα την ομάδα των ερωτήσεων που περιλαμβάνει ο καθένας. Παρόλα αυτά, το ερωτηματολόγιο επιδέχεται βελτιώσεις, κυρίως ως προς τον αριθμό των ερωτήσεων στον έμμεσο παράγοντα αλλά και πιθανά στην προσθήκη και άλλων παραγόντων που συνιστούν επιπλέον ανησυχίες των εκπαιδευτικών Φυσικής Αγωγής. Προτείνεται λοιπόν αρχικά μια σειρά από συνεντεύξεις με εκπαιδευτικούς Φυσικής Αγωγής, αλλά και με φοιτητές φυσικής αγωγής για να εντοπιστούν και άλλοι παράγοντες ανησυχιών

και στη συνέχεια μια νέα προσαρμογή του ερωτηματολογίου.

Συγκρίνοντας τους μέσους όρους τόσο των εκπαιδευτικών Φυσικής Αγωγής όσο και των φοιτητών παρατηρούμε ότι και στις δύο ομάδες οι υψηλότεροι μέσοι όροι εμφανίζονται στις ερωτήσεις που αντιπροσωπεύουν τις άμεσες ανησυχίες. Οι διαφορές που παρουσιάστηκαν μεταξύ φοιτητών και εκπαιδευτικών με διδακτική εμπειρία ήταν αναμενόμενη και συμφωνεί με την Fuller (1969), που υποστήριξε ότι οι φοιτητές έχουν την τάση να απαντούν στο ερωτηματολόγιο για ανησυχίες που πιστεύουν ότι θα έχουν όταν θα δουλέψουν στο σχολείο, ενώ οι εκπαιδευτικοί Φυσικής Αγωγής, που δουλεύουν ήδη κάποια χρόνια στο σχολείο, έχουν την τάση να δηλώνουν υψηλές ανησυχίες μόνο για θέματα, που αφορούν την διδασκαλία, για τα οποία δεν έχουν βρει ακόμη λύση μέσα από την εμπειρία ή την τυχόν επιπλέον κατάρτιση τους. Επίσης, όπως φάνηκε σε μελέτη της Hynes-Dusel (1999), η οποία έδωσε το ερωτηματολόγιο πριν, κατά την διάρκεια και στο τέλος της εκπαίδευσης φοιτητών Φυσικής Αγωγής, συλλέγοντας ταυτόχρονα και ποιοτικά δεδομένα, εντόπισε αδυναμίες του ερωτηματολογίου καθώς και μια σειρά από άλλες ανησυχίες των φοιτητών οι οποίες δεν περιλαμβάνονταν στο ερωτηματολόγιο. Κάποιες από αυτές ήταν: η προετοιμασία αποτελεσματικών και εφαρμοσμένων πλάνων μαθημάτων, η διδασκαλία θεωρητικών θεμάτων Φυσικής Αγωγής, η έλλειψη ανατροφοδότησης για την διδασκαλία, η ασφάλεια των παιδιών στο μάθημα και άλλα. Παρόλο λοιπόν, που οι διαφορές που εντοπίστηκαν στην παρούσα έρευνα μεταξύ φοιτητών και εκπαιδευτικών με προϋπηρεσία δίνει μια πρώτη ένδειξη ότι το ερωτηματολόγιο έχει την ικανότητα διάκρισης μεταξύ ομάδων με διαφορετική διδακτική εμπειρία, προτείνεται σε μελλοντικές έρευνες να επιχειρηθεί η δημιουργία διαφορετικών ερωτηματολογίων, άλλο για εκπαιδευτικούς Φυσικής Αγωγής που βρίσκονται ήδη στην εκπαίδευση και άλλο για τους φοιτητές που προετοιμάζονται για να δουλέψουν στην εκπαίδευση, προκειμένου να αποτυπωθούν με μεγαλύτερη ακρίβεια οι ανησυχίες τους.

Οι διαφορές που εντοπίστηκαν στο φύλο μόνο για τις έμμεσες ανησυχίες των καθηγητριών δείχνουν ότι οι γυναίκες έχουν υψηλότερες ανησυχίες για θέματα που αφορούν την αξιολόγηση, τις σχέσεις με συναδέλφους και την επάρκεια υλικοτεχνικής υποδομής. Σε μελλοντική έρευνα θα είχε ενδιαφέρον να συλλεχθούν στοιχεία που να ερμηνεύουν πληρέστερα αυτές τις διαφορές. Μέσα από έρευνες για τις ανησυχίες μπορούν να αποτυπωθούν τα προβλήματα και οι δυσκολίες που αντιμετωπίζει ο εκπαιδευτικός Φυσικής Αγωγής από την έλλειψη στοιχειώδους βοήθειας και ενίσχυσης, τόσο από άψυχους παράγοντες π.χ. στάσιμα ανα-

λυτικά προγράμματα κατά τις τελευταίες δεκαετίες που δεν παρέχουν άμεση βοήθεια στη διάρθρωση ενός προγραμματισμού, όσο και από έμψυχους παράγοντες π.χ. προϊσταμένους, σχολικούς συμβούλους.

Επιπλέον, μέσα από το ερωτηματολόγιο μπορεί κανείς να αποκομίσει σημαντικές πληροφορίες ως προς τις δυσκολίες διδασκαλίας του μαθήματος της Φυσικής Αγωγής, όπως ο μειωμένος υλικοτεχνικός εξοπλισμός, η μειωμένη αυτοπεποίθηση των εκπαιδευτικών για καινοτομίες στην διδασκαλία τους, καθώς και η ανυπαρξία συστήματος αξιολόγησης, οι οποίες φανερώσουν έναν αυξημένο βαθμό ανησυχίας. Ο Κ.Φ.Α θέλει συχνά να ενημερώνεται για την επιτυχία ή μη του εκπαιδευτικού του έργου και να παίρνει ανατροφοδότηση ή παροχή συμβουλών για αποτελεσματικότερη διδασκαλία, κάτι που μπορεί να εξασφαλιστεί από ένα κατάλληλο σύστημα αξιολόγησης του εκπαιδευτικού του έργου αλλά και μέσα από καθοδήγηση και επιμόρφωση από τους ειδικούς σχολικούς συμβούλους.

Οι ανησυχίες θα εμμένουν πάντα για τους εκ-

παιδευτικούς Φυσικής Αγωγής. Αυτές οι ανησυχίες θα αλλάζουν πάντα. Μελλοντικές μελέτες προτείνεται να συλλέξουν ποιοτικά δεδομένα για την σε βάθος καταγραφή των ανησυχιών των Ελλήνων εκπαιδευτικών Φυσικής Αγωγής, οι οποίες μπορεί να διαφέρουν από αυτές των εκπαιδευτικών άλλων χωρών λόγω διαφορών τόσο στην κουλτούρα όσο και στο εκπαιδευτικό σύστημα κάθε χώρας (Meek & Behets, 1999). Επίσης, παρεμβάσεις για τη μείωση των ανησυχιών σε φοιτητές, έτσι ώστε να είναι καλύτερα προετοιμασμένοι, αλλά και σε εκπαιδευτικούς που βρίσκονται στην εκπαίδευση για αποτελεσματικότερη διδασκαλία του μαθήματος θα υποστήριζαν την αναβάθμιση του μαθήματος της Φυσικής Αγωγής. Τα αποτελέσματα τέτοιων ερευνών όχι μόνο θα βοηθούσαν στον καλύτερο σχεδιασμό και στην εφαρμογή κατάλληλων προγραμμάτων σπουδών στους φοιτητές Φυσικής Αγωγής αλλά θα και μπορούσαν να δώσουν χρήσιμα στοιχεία στα στελέχη της δημόσιας εκπαίδευσης για μελλοντικές προσαρμογές των προγραμμάτων Φυσικής Αγωγής στα Ελληνικά σχολεία.

### Σημασία για την Φυσική Αγωγή

Η ύπαρξη έγκυρων και αξιόπιστων εργαλείων για την καταγραφή και αξιολόγηση των ανησυχιών των εκπαιδευτικών και φοιτητών φυσικής αγωγής μπορεί να βοηθήσει στη βελτίωση του μαθήματος της φυσικής αγωγής στην εκπαίδευση. Το ερωτηματολόγιο που χρησιμοποιήθηκε μπορεί να αποτυπώσει ανησυχίες εκπαιδευτικών φυσικής αγωγής που υπηρετούν στην εκπαίδευση και από την αξιολόγηση των πληροφοριών που θα συλλεχθούν μπορούν να καθοριστούν περαιτέρω ενέργειες για την αντιμετώπιση των ανησυχιών (π.χ. βελτίωση αθλητικών εγκαταστάσεων, διοργάνωση επιμορφωτικών σεμιναρίων, κ.ά.). Αντίστοιχα, η αποτύπωση των ανησυχιών των φοιτητών φυσικής αγωγής προσφέρουν χρήσιμες πληροφορίες για την καλύτερη εκπαίδευση τους, τροποποιώντας ή προσθέτοντας μαθήματα θεωρητικά ή πρακτικά ώστε να προετοιμάζονται καλύτερα για την μελλοντική διδασκαλία του μαθήματος στην εκπαίδευση

### Σημασία για την Ποιότητα Ζωής

Η βελτίωση της διδασκαλίας του μαθήματος φυσικής αγωγής στην εκπαίδευση μπορεί να έχει θετικό αντίκτυπο και στην ποιότητα ζωής των μαθητών και μαθητριών. Κινητικές δεξιότητες, στάσεις ως προς την άσκηση, και γνώσεις που αποκτούνται μέσα από το μάθημα φυσικής αγωγής ακολουθούνται από τα παιδιά στην εξωσχολική και μετέπειτα ζωή τους και τα οδηγούν προς ένα κινητικά δραστήριο τρόπο ζωής. Η θετική σχέση μεταξύ φυσικής δραστηριότητας, υγείας και ποιότητας ζωής είναι αδιαμφισβήτητη.

### Βιβλιογραφία

- Behets, D. (1990). Concerns of preservice physical education teachers. *Journal of Teaching in Physical Education*, 10, 66- 75.
- Cronbach, L.J. (1951). Coefficient alpha and the internal structure of tests. *Psychometrika*, 16, 297 - 334.

- Fuller, F. F. (1969). Concerns of teachers: A developmental conceptualisation. *American Educational Research Journal*, 6, 207-226.
- Fuller, F., Parsons, J., & Watkins, J. (1974). *Concerns of teachers: Research and reconceptualization*. Austin, TX: University of Texas.

George, A. (1978). *Measuring self, task and impact concerns: A manual for use of the teacher concerns questionnaire*. Austin, TX: University of Texas.

Hynes - Dusel, J.M. (1999). Physical education student teacher concerns. *The Physical Educator*, 56, 33- 48.

McBride, R. (1993). The TCQ- PE: An adaptation of

the teacher concerns questionnaire instrument to a physical education setting. *Journal of Teaching in Physical Education*, 12, 188- 196.

Meek, G. A., & Behets, D. (1999). Physical education teacher's concerns towards teaching. *Teaching and Teacher Education*, 15, 497- 505.

